

Світлана Архипова (м. Київ)

Краєзнавча премія імені академіка Петра Тронька 2024 року

12 липня 2024 року у день народження фундатора і першого голови Національної спілки краєзнавців України (1990–2011), відомого державного діяча і вченого, академіка, Героя України, Петра Тимофійовича Тронька (1915–2011) відбулося вшанування його пам'яті Президією Національної спілки краєзнавців України. За доброю традицією цей день розпочався з урочистого покладання квітів до могили П. Т. Тронька за участі голови Спілки Олександра Реєнта, членів Президії НСКУ, представників краєзнавчих осередків та громадськості.

Вшанування пам'яті П. Т. Тронька продовжилося у врученні премії його імені лауреатам 2024 року. Того ж дня, 12 липня, щорічна всеукраїнська краєзнавча премія імені академіка Петра Тронька вперше вручалася не в Києві. Символічно, що ця подія відбулася на Черкащині – батьківщині пророка українського народу Тараса Шевченка.

У церемонії вручення премії, що проходила у Черкаській обласній військовій адміністрації, взяли участь заступник очільника області Олександр Шамрай, керівники управлінь облдержадміністрації – освіти і науки (Валерій Данилевський) та культури і охорони культурної спадщини (в.о. начальника Людмила Товстоп'ят), директор державного архіву Черкаської області Тетяна Клименко, директор обласного краєзнавчого музею Ірина Собко, заступник голови Черкаської обласної організації НСКУ Лариса Синявська, представники краєзнавчої громадськості.

Національну спілку краєзнавців України представляли голова Національної спілки краєзнавців України, заступник директора Інституту історії України НАНУ, член-кореспондент НАНУ Олександр Реєнт; заступник голови НСКУ, завідувач відділу воєнно-історичних досліджень Інституту історії України, член-кореспондент НАНУ Олександр Лисенко, відповідальний секретар НСКУ Світлана Архипова, перший заступник головного редактора журналу «Краєзнавство» Олег Бажан, відповідальний працівник Спілки Лалі Гриценко.

Цього року одним із лауреатів премії імені Петра Тронька став **Василь Мельниченко** – професор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (1993–2023), багаторічний голова Черкаської обласної організації НСКУ (2001–2021), а нині – перший заступник голови обласної організації Спілки. Він брав участь в організаційному відродженні краєзнавства на Черкащині – у грудні 1989 р. був одним із ініціаторів проведення установчої конференції обласного краєзнавчого товариства, яке після утворення у 1990 р. Всеукраїнської спілки краєзнавців (нині – Національна спілка краєзнавців України) стало її обласною організацією. Обирався делегатом II–VI з'їздів Спілки. Член президії НСКУ.

Автор багатьох історико-документальних книг та навчальних посібників. Серед напрацювань лауреата – книги «Шевченкіана Черкащини», «Черкащина – земля прадавня, щедра і свята», «Історія преси Черкащини», «Краєзнавство Черкащини: сторінки історії», навчальні посібники «Історична географія України», «Історичне краєзнавство», «Черкащина у добу Української революції 1917–1921 рр.» та інші праці. Член авторських колективів підручника «Основи краєзнавства» для вищих навчальних закладів України, наукових видань «Українське козацтво: Мала енциклопедія» та «Україна Тараса Шевченка». Один із засновників і редактор журналу «Краєзнавство Черкащини» та збірника «Черкащина в контексті історії України». Науковий керівник схваленого

МОН України регіонального освітянського проекту з вивчення історії рідного краю в закладах загальної середньої освіти області. Автор навчально-методичного посібника «Моя Черкащина» для реалізації цього курсу, який впроваджується у школах Черкащини з 2023/2024 навчального року

Багаторічна сумлінна праця В. М. Мельниченка відзначена медаллю «25 років незалежності України», грамотами Кабінету Міністрів України, МОН України, обласної ради і адміністрації, знаками «Відмінник освіти України», «За заслуги перед Черкащиною», «Гордість Черкащини» та іншими нагородами. Удостоєний звань «Заслужений працівник культури України» та «Почесний краєзнавець України».

– Наші краєзнавці продовжують працювати над новими проектами, – наголосив заступник очільника області Олександр Шамрай, відкриваючи захід. – Роблять максимум, щоб показати і розказати про наш край та Україну в цілому. Це на часі і дуже важливо. В історичній пам'яті наша сила і українська незламність.

Премію імені академіка Петра Тронька Василю Мельниченку вручив голова Національної спілки краєзнавців України, заступник директора Інституту історії України НАНУ, член-кореспондент НАНУ Олександр Реєнт. Він зазначив, що краєзнавство в сучасних умовах стає дедалі дієвішим засобом формування історичної свідомості та патріотичного виховання громадян, передусім молодого покоління, нашої держави. Вагомий внесок у це робить Черкаська обласна організація НСКУ, яка разом з Івано-Франківською, Вінницькою, Хмельницькою, Київськими міською і обласною та іншими регіональними організаціями має у своєму творчому доробку багато цікавих і суспільно значимих справ. У цьому заслуга і цього-річного лауреата премії Василя Мельниченка та нинішнього очільника краєзнавців Черкащини Валентина Лазуренка.

Про те, що вивчення і знання історії, у тому числі і регіональної, набуло особливої актуальності в умовах російсько-україн-

ської війни, говорив у своєму виступі заступник голови НСКУ Олександр Лисенко. Тому у вивченні історії рідного краю, всебічному пізнанні своєї малої батьківщини, її минулого та сучасного як складової частини історії України важливу роль має відігравати шкільна історична освіта та її важливий компонент краєзнавство.

Перший заступник головного редактора журналу «Краєзнавство» Олег Бажан наголосив на необхідності популяризації знань про рідний край засобами друкованого слова та електронних ресурсів. Варто всіляко підтримувати ентузіастів краєзнавчого руху, які роблять важливу і суспільно значиму справу.

– Для мене ця відзнака дорога і цінна не тільки як знак визнання багаторічної праці на краєзнавчій ниві, а й тим, що вона носить ім'я людини, яка посідає особливе місце в історії збереження національної історико-культурної спадщини українського народу та організації пам'яткоохоронної роботи в Україні, – сказав, отримуючи премію, Василь Мельниченко. Він нагадав, що за ініціативи та безпосередньої участі Петра Тимофійовича Тронька створювалися музей-заповідник запорозького козацтва на Хортиці, музей української народної архітектури та побуту під відкритим небом у Пирогові. У Києві відтворювалися пам'ятки часів Русі-України – Золоті ворота, Михайлівський Золотоверхий монастир, Успенський собор Києво-Печерської лаври та багато інших унікальних об'єктів національної культурної спадщини України. Він приділяв багато уваги історико-культурним пам'яткам Черкащини, передусім шевченківським, місцям історії козацтва на Чигиринщині. Почесний громадянин міста Канів.

Перебування делегації НСКУ на Черкащині завершилося відвідинами історичного козацького села Деньги Золотоніського району. Там голова районної організації Григорій Голиш ознайомив гостей з пам'ятними місцями села. Одне з них – Свято-Михайлівська церква, приміщення якої у 2015 році постало на місці спорудженого у 1833 році храму і

зруйнованого у роки войовничого атеїзму. Біля неї встановлено меморіальний знак на честь святого Луки (В. Войно-Ясенецького).

Представники НСКУ вшанували пам'ять Сергія Павловича Шелухіна, який народився у селі Деньги. Славному державотворцю доби Української революції 1917–1921 рр. у селі з ініціативи місцевих краєзнавців відкрито пам'ятний знак.

* * *

Серед лауреатів премії імені Петра Тронька 2024 року – очільник Конотопської районної організації НСКУ Сумської області **Шаміль Акічев**, науковий співробітник Конотопського міського краєзнавчого музею імені Олександра Лазаревського.

Усе своє трудове і творче життя Шаміль Мулламович присвятив краєзнавству. Він наполегливо і завзято досліджував історію і культуру Конотопщини та усієї Лівобережної України, брав участь у підготовці багатотомного видання «Звід пам'яток історії та культури України. Сумська область». Він є автором матеріалів з історії Конотопської битви 1659 року, хронології історичних подій на Конотопщині XV–XX століть, історії освіти, культури і преси у Конотопі, топоніміки та геральдики славного своєю історією конотопського краю.

Вручаючи премію, голова НСКУ Олександр Реєнт наголосив, що внесок Шаміля Акічева у розвиток краєзнавства краю, його активна діяльність із популяризації історії Конотопщини високо оцінюють краєзнавці і колеги Сумщини та України. Свій творчий доробок – книги з історії конотопського краю лауреат премії імені Петра Тронька передав до бібліотеки Спілки, а також вручив голові НСКУ кримсько-татарський прапор як символ єдності України. Прапор віднині буде зберігатися на почесному місці в залі засідань президії Національної спілки краєзнавців України.

* * *

Лауреатом премії імені Петра Тронька 2024 року став **Богдан Андрусишин** –

доктор історичних наук, професор, директор Інституту політології і права Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, член президії Національної спілки краєзнавців України.

Богдан Андрусишин впродовж багатьох років бере активну участь у роботі НСКУ: у 2012–2016 рр. був заступником голови Спілки, член редколегії наукового журналу «Краєзнавство». Автор низки публікацій, у яких висвітлюються різні аспекти історії регіонів України, акцентується увага на ролі історико-краєзнавчих досліджень у формуванні національно-історичної свідомості громадян України. До його наукових досягнень слід віднести численні рецензії на наукові видання з регіональної України, серед яких книги багатотомного видання «Реабілітовані історією», публікації товариства «Меморіал» імені Василя Стуса, та інші, окремі з яких публікувалися на шпальтах «Українського історичного журналу» та журналу «Краєзнавство».

Неодноразово був членом журі всеукраїнських олімпіад з історії. Тривалий час працював у складі колегії головного управління освіти і науки Київської обласної державної адміністрації. Свій внесок Богдан Іванович зробив і у розвиток краєзнавства своєї малої батьківщини – Тернопільщини, що знайшло відображення у низці публікацій та виступах на наукових конференціях.

Почесний краєзнавець України (2012).
Лауреат краєзнавчої премії імені Героя України Михайла Сікорського Національної спілки краєзнавців України (2016).

* * *

Премією імені Петра Тронька 2024 року відзначена **Ірина Косило**, завідувачка інформаційно-видавничого відділу Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді.

Працюючи багато років на педагогічній ниві, Ірина Вікторівна зробила вагомий внесок у розвиток усіх напрямків позашкільної туристської і краєзнавчої діяльності, зміцненням матеріальної бази

учнівського туризму і краєзнавства.

З 2004 року Ірина Косило – завідувачка відділу обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді й активно долучається до видавничої діяльності центру як автор, рецензент, експерт, редактор багатьох видань. Опублікувала низку статей з актуальних питань краєзнавства і туристсько-краєзнавчої позашкільної роботи. Вона є одним із авторів «Довідника журналу «Краєзнавець Прикарпаття», «Нарисів історії Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді» (два видання), «Літопису краєзнавців Прикарпаття», «Позашкільний туризм і крає-

знавство в Україні: історія та сьогодення».

Досліджує історичні аспекти дитячо-юнацького туризму і краєзнавства в Україні та на Прикарпатті.

З 2012 року Ірина Вікторівна шеф-редактор регіонального науково-методичного альманаху «Краєзнавець Прикарпаття», член правління обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Нагороджена грамотами департаменту освіти і науки облдержадміністрації, Міністерства освіти і науки України, подяками, грамотами Національної спілки краєзнавців України. Їй присвоєно звання «Почесний краєзнавець України» (2016).

Руслана Маньковська (м. Київ)

Всеукраїнський краєзнавчий форум в Києві

10 травня 2024 року в приміщенні Інституту історії України Національної академії наук України відбулася XVI Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція «Українське краєзнавство у викликах російсько-української війни: науково-дослідний та суспільний потенціал», присвячена 75-річчю від дня народження голови НСКУ, доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України Олександра Реєнта.

Очільник Національної спілки краєзнавців України Олександр Реєнт є відомим вченим, який упродовж багатьох років займається питаннями модерної історії України, теоретичними та практичними проблемами історії та краєзнавства, питаннями теорії та методології історичної науки, історіографії, націогенезу і державотворення, соціально-економічного та політичного життя, національно-визвольних і суспільно-політичних рухів у XIX–XX ст. Він є автором понад 650 наукових публікацій, близько 60 індивідуальних та колективних монографій, ряду науково-популярних видань, енциклопедично-довідкових видань, підручників. Впродовж багатьох десятиліть Олександр Петрович активно розвиває українське краєзнавство,

а з 2012 року він очолив Національну спілку краєзнавців України. Його чітке новаторське бачення перспектив діяльності Спілки, енергійна її розбудова за широкої підтримки краєзнавчого загалу, засвідчують не лише про високий професіоналізм Олександра Реєнта як вченого та організатора громадського руху, але й про позитивні тенденції у розвитку українського краєзнавства на сучасному етапі в складних умовах воєнного часу.

Організаторами всеукраїнського зібрання виступили Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Національна спілка краєзнавців України, Міжвідомча координаційна рада з питань краєзнавства при Президії НАН України, Інститут історії України НАН України та регіональні організації НСКУ. У роботі конференції взяли участь 146 учасників з усіх регіонів України. Також були присутні представники вищих органів державної влади, ректори університетів, освітяни, історики, пам'яткоохоронці, музейники, бібліотечні, архівні працівники та краєзнавці.

Краєзнавчий форум урочисто відкрив голова Національної спілки краєзнавців України Олександр Реєнт. Учений під-